

Binnen de vaste commissie voor Infrastructuur en Milieu hebben enkele fracties de behoefte om enkele vragen en opmerkingen voor te leggen over de Luchtruimvisie van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu d.d. 10 september 2012 (Kamerstuk 31 936-114).

De voorzitter van de commissie
P. Jansen

Adjunct-griffier van de commissie,
De Bruin

Inhoudsopgave	Blz.
Inleiding	2
Algemeen	3
Luchtruimhoofdstructuur en beleidsagenda Luchtruim	3
General Aviation	4
Militair luchtverkeer	4
Luchthaven Lelystad	5

Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling en instemming kennisgenomen van de Luchtruimvisie. Deze leden zijn van mening dat het voor de ontwikkeling van Schiphol en de luchthavens van nationale betekenis van belang is dat luchtverkeerstromen efficiënt en veilig kunnen worden afgehandeld. De Luchtruimvisie lijkt dan ook een welkome moderniseringsslag te maken. De leden van de VVD-fractie zien aanleiding tot het stellen van een enkele vraag.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de Luchtruimvisie. Deze leden benaderen de Luchtruimvisie vanuit een positieve grondhouding, en hechten, net als de regering, aan een goede luchtzijdige bereikbaarheid. De leden van de PvdA-fractie hebben nog enkele vragen.

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de Luchtruimvisie en hebben thans geen behoefte aan het stellen van vragen.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de Luchtruimvisie en hebben thans geen behoefte aan het stellen van vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de voorliggende Luchtruimvisie. Het is goed dat er meer duidelijkheid komt voor gebruikers van het luchtruim over waar het kabinet naartoe wil met het luchtruim en dat dit vormgegeven wordt in samenspraak met gebruikers. Toch wensen deze leden enkele vragen te stellen.

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de Luchtruimvisie en hebben hierover enkele vragen.

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben kennisgenomen van de Luchtruimvisie en hebben thans geen behoefte aan het stellen van vragen.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben kennisgenomen van de Luchtruimvisie en hebben thans geen behoefte aan het stellen van vragen.

De leden van de SGP-fractie hebben kennisgenomen van de Luchtruimvisie en hebben thans geen behoefte aan het stellen van vragen.

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hebben kennisgenomen van de Luchtruimvisie en hebben thans geen behoefte aan het stellen van vragen.

De leden van de 50PLUS-fractie hebben kennisgenomen van de Luchtruimvisie en hebben thans geen behoefte aan het stellen van vragen.

Algemeen

De leden van de PvdA-fractie vragen welke landen, afgezien van Nederland, nog meer een dergelijke Luchtruimvisie gebruiken. Klopt het dat, naarmate het vliegverkeer intensiever wordt, er meer behoefte is aan een Luchtruimvisie?

De leden van de PvdA-fractie zien dat in de Luchtruimvisie veel ontwikkelingen worden genoemd die al een lang proces volgen, en die bijvoorbeeld vanuit Europa zijn geïnitieerd. Kan de staatssecretaris een opsomming geven van de voorstellen die echt nieuw zijn? Voor welke voorstellen moet de vaste commissie voor Infrastructuur en Milieu het groene of het rode licht geven?

De leden van de PvdA-fractie vragen wat het resultaat was van de twee consultaties, zoals genoemd in de paragraaf Consultatieproces (Luchtruimvisie, pagina 17). Konden alle belanghebbenden zich even goed vinden in de voorgestelde verdeling van het schaarse luchtruim?

De leden van de CDA-fractie merken op dat de Luchtruimvisie een beleidsnota is en niet dezelfde status heeft als een structuurvisie. De Luchtruimvisie zal de basis vormen voor inrichting, beheer en gebruik van het luchtruim. Op basis daarvan zal wetgeving worden gemaakt. Kan de staatssecretaris aangeven wat de status van de visie dan precies is? En op welke manier verschilt dit van een structuurvisie?

De leden van CDA-fractie willen graag weten binnen welke termijn de nieuwe luchtruimstructuur is geïmplementeerd. Welke stappen binnen deze implementatie worden door welke partijen uitgewerkt en uitgevoerd?

De leden van de D66-fractie vernemen graag van de staatssecretaris op welke manieren de verschillende commissies en overleggroepen bij het ontwikkelproces van de Luchtruimvisie zijn betrokken. Op welke manier (al dan niet binnen verschillende commissies) zijn de in Nederland actieve luchtvaartmaatschappijen hierbij betrokken?

De leden van de D66-fractie vragen wat de consequenties zijn van het feit dat de Luchtruimvisie geen juridisch kader heeft maar juist een strategische beleidsnota is.

Luchtruimhoofdstructuur en beleidsagenda Luchtruim

De leden van de VVD-fractie constateren dat de staatssecretaris ervoor kiest om het mainportgebonden verkeer te scheiden van niet-mainportgebonden verkeer en om tien luchtruimdelen terug te brengen tot drie. Deze leden zijn van mening dat dit het luchtruimbeheer vereenvoudigt, maar dat dit ook achterstelling van regionale luchthavens en lokale luchthavens ten opzichte van mainport Schiphol tot gevolg kan hebben waar het bijvoorbeeld voorrang en vlieghoogte betreft. Kan de staatssecretaris hier een nadere toelichting op geven?

De leden van de PvdA-fractie vragen of de staatssecretaris nader in kan gaan op hoe de civiele en militaire luchtverkeersleiding geïntegreerd zullen worden. Betekent dit dat er gezamenlijke teams van luchtverkeersleiders zullen ontstaan? Betekent dit op termijn een fusie van de drie luchtverkeersleidingen?

De leden van de PvdA-fractie constateren dat de staatssecretaris de luchtverkeersdienstverleners de opdracht geeft een overkoepelende en gezamenlijke Roadmap op te stellen, waarin reeds lopende en nieuwe activiteiten (onderzoeken, studies, ontwerpen, implementatie en investeringen) in één planning in samenhang worden uiteengezet en waarin inzichtelijk wordt gemaakt welke stappen wanneer gepland gaan worden, ten behoeve van de implementatie van de Luchtruimvisie. Wanneer wordt deze Roadmap verwacht?

De leden van de PvdA-fractie vragen of een modernere manier van vliegen samenhangt met de beschikbare technologie, waarbij vliegtuigen de afstand tot elkaar beter kunnen inschatten. Wanneer zal deze technologie in voldoende mate zijn uitontwikkeld om de Luchtruimvisie te kunnen realiseren? Zal deze technologie ook verplicht worden gesteld?

De leden van de CDA-fractie lezen in de Luchtruimvisie dat in de Terminal Manoeuvring Area's (TMA) het mainport gebonden verkeer van het niet-mainport gebonden verkeer wordt gescheiden. Kan de staatssecretaris uitleggen wat de gevolgen daarvan zijn? Voorts is het de bedoeling om de luchthavens Eindhoven en Lelystad in aansluiting op het Aldersakkoord als «overloopluchthavens» in te zetten. Deze leden vragen of de voorgestelde scheiding binnen die afspraken past.

De leden van de D66-fractie worden graag op de hoogte gebracht van de voortgang van Functional Airspace Block Europe Central (FABEC) in de ons omringende landen. FABEC is immers een cruciale pilaar in de Luchtruimvisie. Kan de staatssecretaris aangeven of de inrichting van andere «airspace blocks» op schema ligt? Is het wenselijk dat er een algemene blauwdruk komt voor het Europese luchtruim?

De leden van de D66-fractie zijn van mening dat voor verdere integratie van het Europese luchtruim en het volledig benutten van een Europees luchtruim ook technologische vernieuwingen nodig zijn met bijbehorende forse investeringen. De leden van de D66-fractie horen graag wat de stand van zaken is van het project SES Air Traffic Management Research (SESAR). Wat zijn eventuele knelpunten en hoe zijn stakeholders hierbij betrokken?

De leden van de D66-fractie vragen hoe de planning van vervolgdOCUMENTEN zoals de Roadmap is ingericht. Ook horen deze leden graag hoe de Kamer wordt betrokken bij de nadere uitwerking van de Luchtruimvisie en de Roadmap in het bijzonder.

General Aviation

De leden van de PvdA-fractie vragen of uit de Luchtruimvisie kan worden opgemaakt dat de uitplaatsing van General Aviation (GA) sterk afhankelijk is van de ontwikkeling van de luchthavens Eindhoven en Lelystad. Als de ontwikkeling van luchthaven Lelystad niet door zou gaan, welk effect heeft dat dan op de uitplaatsing van General Aviation?

De leden van de PvdA-fractie vragen in hoeverre de Luchtruimvisie in overeenstemming is met de Strategische Visie General Aviation van januari 2011. Betekent dit dat de sociale en recreatieve General Aviation gaat verdwijnen van de TMA Schiphol? Hoe zit het met de commerciële en lesvliegtuigen?

De leden van de CDA-fractie lezen dat de staatssecretaris op luchthavens van nationale betekenis beperkte ruimte wil bieden voor General Aviation. De GA-sector heeft zijn strategische visie ingebracht ten behoeve van de Luchtruimvisie. Op welke manier is de GA-sector betrokken geweest bij het opstellen van de Luchtruimvisie? Wat zijn de gevolgen voor GA van de Luchtruimvisie? Kan de staatssecretaris aangeven waar de GA-activiteiten naartoe kunnen wanneer deze niet meer op luchthavens van nationale betekenis terecht kunnen?

Militair luchtverkeer

De leden van de PvdA-fractie vragen of het klopt dat de luchthaven Volkel een groot knelpunt is voor de nieuwe Luchtruimhoofdstructuur en de implementatie van een vierde Initial Approach Fix (IAF). Wanneer zal dit zijn opgelost?

De leden van de D66-fractie constateren uit de Luchtruimvisie dat militair luchtverkeer wordt verplaatst om ruimte te maken voor civiel verkeer. Deze leden willen graag meer informatie over het tijdspad, de huidige stand van zaken en de samenwerking met Duitsland, die voor het welslagen hiervan cruciaal is.

De leden van de D66-fractie constateren dat er allerlei inschattingen worden gedaan wat betreft de groei van het luchtverkeer en de richting waarin onze luchtmacht zich ontwikkeld. Deze leden ontvangen graag een overzicht van de ontwikkelingen bij defensie waar reeds rekening mee is gehouden en inzicht in de duurzaamheid van de voorspellingen.

Luchthaven Lelystad

De leden van de VVD-fractie constateren dat in het verleden door de Tweede Kamer moties zijn aangenomen (o.a. motie Huizing/Haverkamp over een luchtverkeersleiding voor Lelystad, Kamerstuk 31 936, nr. 50 en de motie Koopmans/De Caluwé over investeringen in vliegveld Lelystad, Kamerstuk 31 936, nr. 97) die de regering verzoeken om voortvarend aan de slag te gaan met het instellen van een luchtverkeersleiding in Lelystad en het verlengen van de landingsbaan van vliegveld Lelystad. De staatssecretaris heeft daaropvolgend een actieplan tot stand gebracht. Kan de staatssecretaris een concreet tijdspad geven waarop beide aanpassingen worden verwezenlijkt?

De leden van de CDA-fractie willen graag weten hoe de luchthaven Lelystad ingepast kan worden in de TMA Schiphol. Gaat de luchtzijdige ontsluiting van Lelystad tot problemen leiden? Zo ja, welke problemen? Hoe zijn die eventuele problemen op te lossen? Op welke manier wordt de interferentie met militair gecontroleerd luchtruim geregeld? Voorts willen de leden van de CDA-fractie weten of in de Luchtruimvisie voor luchthaven Lelystad rekening gehouden is met de beloofde vlieghoogte boven het «oude land». Kan de staatssecretaris dat bevestigen?

De leden van de D66-fractie constateren dat de ontwikkeling van de luchthaven Lelystad een belangrijke rol speelt in het selectiviteitsbeleid en daarmee in het luchtvaartbeleid van Nederland. Vooral de voorstellen hoe het luchtruim opnieuw ingericht kan worden, zijn van cruciaal belang. De leden van de D66-fractie vragen hoe het zit met de eisen die vooraf zijn gesteld bij het ontwerp van de luchtruimindeling. Klopt het dat er een harde eis lag dat boven het «oude land» er gevlogen zou worden op minimaal 6 000 voet hoogte? Deze leden constateren dat dit niet overal lijkt te lukken. Kan de staatssecretaris uitleggen waarom dit niet is gelukt en hoe deze afspraak vooraf dan moet worden gezien?

De leden van de D66-fractie constateren dat bij de huidige ontwerpen van het luchtruim uit wordt gegaan van de voorgestelde baanverlening tot 2 100 meter, zoals deze wordt gehanteerd in het voorlopige plan. Voor bijvoorbeeld intercontinentale vrijetijdsvluchten lijkt een langere baan noodzakelijk. De leden van de D66-fractie vragen wat het effect van een dergelijk besluit zou zijn op de luchtruimindeling. Moet er dan nogmaals een herindeling plaatsvinden om intercontinentale vrijetijdsvluchten mogelijk te maken, of is dit model voldoende duurzaam?